

Інвестиційна діяльність у сільськогосподарських підприємствах Закарпатської області

Мета статті - проаналізувати розвиток інвестиційної діяльності в сільськогосподарських підприємствах Закарпатської області.

Методика дослідження. Використано розрахунково-аналітичні методи оцінки рівня розвитку регіону та досвіду його інвестиційної діяльності.

Результати дослідження. Визначено інвестиційну діяльність сільськогосподарських підприємств як підприємницьку функцію, здійснювану управлінськими зусиллями і коштами їхніх власників через придбання та модернізацію підприємством власних капітальних засобів виробництва для підвищення продуктивності й забезпечення очікуваного приросту вартості активів. Проблемним залишається питання розподілу іноземних інвестиційних ресурсів у досліджуваній області, яке характеризується значною нерівномірністю.

Елементи наукової новизни. Виявлено, що інвестиційна діяльність в сільському господарстві Закарпатської області здійснюється надто уповільненими темпами. Вкладення у розвиток сільського господарства поки що є недостатніми. Обґрунтовано необхідність невідкладних заходів щодо активізації інвестиційної діяльності, підтримки інтересів інвесторів.

Практична значущість. Відтворення основних засобів сільськогосподарського виробництва вимагає більшого обсягу інвестицій, спеціального кредитного забезпечення обігових коштів, формування системи державної підтримки й відповідного організаційно-економічного механізму інвестування сільськогосподарських підприємств. У Закарпатті політика сприяння інвестиційним процесам ще не досягла належного рівня, зокрема через обмежені можливості органів місцевого самоврядування. Табл.: 4. Рис.: 2. Бібліогр.: 18.

Ключові слова: активізація інвестиційних процесів; сільськогосподарські підприємства; Закарпатська область; інвестиційні ресурси підприємства; фермерські господарства; прями іноземні інвестиції.

Спаський Габрієл Васильович - доктор економічних наук, провідний науковий співробітник відділу інвестиційного та матеріально-технічного забезпечення, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» (м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10)

E-mail: gszpasszky@kmf.uz.ua

Постановка проблеми. Значне збільшення інвестицій у сільське господарство досліджуваної області є одним з основних чинників для подолання кризових явищ у діяльності аграрних підприємств. Активізація інвестиційних процесів сприяла б збільшенню масштабів впровадження в аграрне виробництво досягнень науково-технічного прогресу, що позитивно впливатиме на ефектively використання виробничих ресурсів.

Із розвитком вітчизняних ринків дедалі більшої актуальності набувають дослідження внутрішньогосподарських організаційно-економічних механізмів інвестування. Поряд з цим останніми роками в цілому поліпшився фінансовий стан українських товаровиробників, нагадують зв'язки між суб'єктами фінансового ринку й сільськогоспо-

дарськими підприємствами, що викликає посилення їхньої інвестиційної діяльності.

Доведено, що підвищення рівня інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств зумовлює нарощування обсягів виробництва, зростання результативності галузі (передусім - прибутковості та продуктивності праці), зміцненню продовольчої безпеки, а також розв'язанню соціальних проблем села.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми, пов'язані з інвестиціями, висвітлено у наукових працях багатьох учених, серед яких: І.О. Бланк [1], Гітман Л.Дж., М.Д. Джонк [2], В.Т. Дудар, А.В. Шумський, Б.О. Язлюк [3], Дж.М. Кейнс [7], М.І. Кісіль, М.Ю. Кожем'якіна [8], Ю.О. Луценко, М.Й. Малік [6], А. Маршалл [9], Г.М. Підлісецький [10], Д. Рікардо [11], В.В. Россоха, О.М. Гусак [12], Л.І. Курило, П.Т. Саблук

[5], А. Сміт [13], О.Г. Шпикуляк [5, 6], Й. Шумпетер [17] та ін. Однак інвестиційна діяльність щодо сільськогосподарських підприємств потребує додаткових досліджень у частині її суб'єктивного складу, мотивації й забезпечення необхідними інвестиційними ресурсами.

Мета статті - проаналізувати розвиток інвестиційної діяльності в сільськогосподарських підприємствах Закарпатської області.

Виклад основних результатів дослідження. У сучасних умовах погляди на інвестиції є узагальненням положень різних економічних наукових шкіл і течій. А. Сміт розглядав інвестиції як процес накопичення капіталу, який приводить до формування нових доходів за рахунок капіталізації прибутку у виробничому секторі [13]. Д. Рікардо відмічав, що інвестиції можливі за рахунок зростання продуктивності виробництва, що сприяє збільшенню прибутку як їх джерела [11].

Л. Дж. Гітман та М.Д. Джонк стверджують, що інвестиції гарантують механізм, необхідний для фінансування розвитку економіки та окремих її галузей. Отже, інвестиції - це будь-який інструмент, в який можна вкласти гроші, розраховуючи зберегти чи збільшити їх вартість і (чи) забезпечити позитивну величину доходу [2].

Представники неокласичної школи визнають інвестиції як втілення усіх витрат на капітал, які здатні приносити своєму власникові дохід у майбутньому. Зокрема, Дж. Кейнс доводив, що за рахунок нарощування інвестицій можна підвищити загальний попит, що позитивно вплине на зайнятість населення і величину національного доходу. Він обґрунтував необхідність дер-

жавного стимулювання виробничих інвестицій [7].

Систематизація та обґрунтування концептуальних положень теорії управління реальними та фінансовими інвестиціями у вітчизняній економіці досліджено в роботах представників вітчизняної школи інвестиційного менеджменту, в яких увага приділяється питанням ефективності та фінансування інвестицій, їх розміщення, державного регулювання інвестиційного процесу тощо [1].

Встановлено, що останні роки характеризуються підвищенням інтересу українських дослідників до взаємозв'язку інвестицій та інновацій. Це стосується, зокрема, представників вітчизняної аграрної економічної науки [10]. Їхні розробки поглиблюють відповідний напрям досліджень, обґрунтований відомим австрійським економістом Й. Шумпетером [17].

Наразі інвестиційна діяльність сільськогосподарських підприємств Закарпаття (малих і середніх) як підприємницька функція здійснюється управлінськими зусиллями і коштами їхніх власників через придбання та модернізацію підприємством власних капітальних засобів виробництва для задоволення очікуваного приросту вартості активів.

На сучасному етапі розвитку аграрного сектору економіки Закарпаття багато підприємств належать до категорії малих і середніх, це також фізичні особи-підприємці. Незважаючи на значну перевагу цих типів суб'єктів господарювання та важливу роль для економіки і суспільного розвитку регіону, політика щодо їх підтримки та фінансового забезпечення не є чітко визначеною й послідовною (рис. 1).

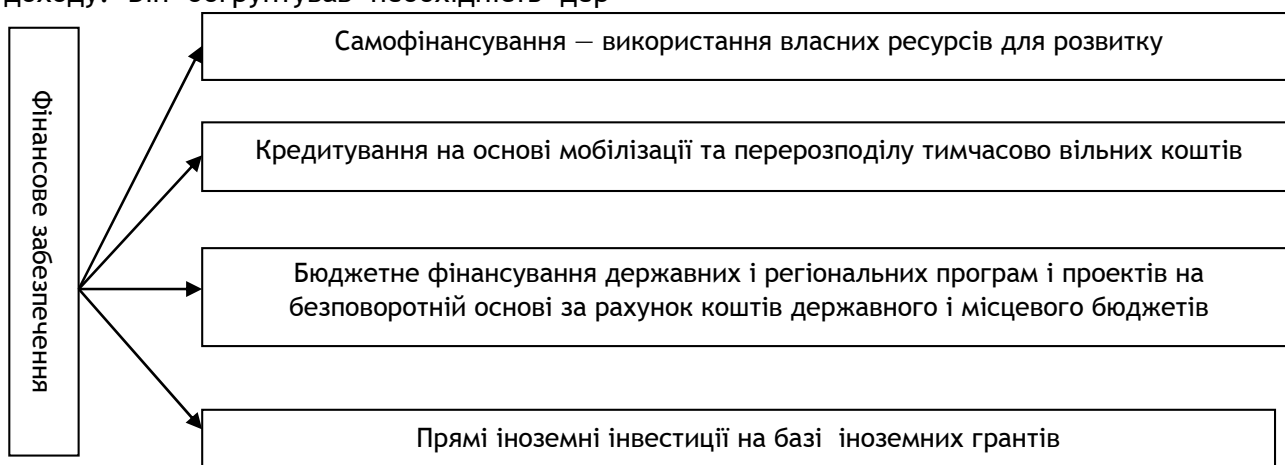

Рис. 1. Фінансове забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств Закарпаття в сучасних умовах

Джерело: Розробка автора.

Інвестиційні ресурси визначають процеси інноваційного розвитку, конкурентоспроможність аграрної продукції, її якість [12]. Утворення інвестиційних ресурсів сільгосп-підприємств пов'язане з процесами, які відбуваються в межах накопичення та відтворення капіталу. Ці заходи використовуються як на рівні окремого сільськогосподарського підприємства, так і на рівні галузі.

Розміри, темпи та масштаби збільшення й утримання інвестиційних ресурсів встановлюються загальним рівнем економічного розвитку країни, регіону, ступенем фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств, а також рівнем доходів населення [11].

Згідно із статистичними даними ринок продовольства та ресурсів з урахуванням коливання цін і відповідно альтернативних витрат дає можливість товаровиробникові спрямувати напрям інвестування виробництва продукції, розвитку галузей, участі в поділі праці, вдосконалення технологій, використання інновацій [15].

У Закарпатській області малі аграрні підприємства, незважаючи на свою значну перевагу (95%) створюють 16% доданої вартості підприємств [14]. Однак вони мають велике значення для забезпечення зайнятості, реалізації підприємницької ініціативи, а також гарантування широкого спектру необхідних послуг населенню і бізнесу.

Основні складові успішного функціонування сільськогосподарських підприємств, ефективності їх господарювання та конкурентоспроможності: розроблення стратегії інвестиційного розвитку підприємства; прогнозування і програмування інвестицій; планування, фінансування та страхування інвестиційних вкладень; освоєння інвестицій; трансформація інвестицій у матеріальну форму; підготовка об'єкта інвестування до експлуатації [9].

Дослідженнями встановлено, що на сучасному етапі для інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств Закарпатської області притаманні:

- низький рівень взаємозв'язку між валовою доданою вартістю, забезпеченою підприємствами галузі, та інвестиціями у сільське господарство;
- недостатній вплив здійснюваних інвестицій на зростання виробництва сільськогосподарської продукції;
- відставання обсягів інвестицій від темпів вибуття основних засобів у підприємствах аграрного сектору економіки.

Економічна теорія підтверджує, що валова додана вартість є головним джерелом коштів для здійснення інвестицій, частка яких має становити до 20% її обсягу [9]. У сільськогосподарських підприємствах Закарпаття динаміка відповідного співвідношення є дуже нерівномірною (табл. 1).

1. Динаміка валової доданої вартості та інвестицій у сільське господарство Закарпатської області

Показники	Роки											
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Валова додана вартість сільського господарства, мисливства (у постійних цінах 2010 р.), млн грн	1088	1173	1360	1636	1656	1810	2267	2746	2792	3308	4687	4504
Інвестиції в основний капітал сільського господарства, мисливства (у постійних цінах 2010 р.), млн грн	23,2	25,5	33,6	55,6	62,2	51,3	56,4	62,1	79,6	57,5	97,4	112,7
Валова продукція сільського господарства (у постійних цінах 2010 р.), млн грн	3739	3911	3877	3820	3914	3838	3906	4156	4313	4308	4096	3965
Частка інвестицій у валовій доданій вартості, %	2,1	2,2	2,5	3,4	3,7	2,8	2,5	2,3	2,8	1,7	2,1	2,5

Джерело: Статистичний щорічник Закарпаття за 2016 р. [14].

Так, у 2005 р. частка інвестицій у сільськогосподарських підприємствах у валовій доданій вартості сільського господарства

становила 2,1%, у 2009 - вже 3,7; у 2013 - 2,8%, а в 2016 р. - лише 2,5%.

Показник валової сільськогосподарської продукції у 2016 р. збільшився порівняно із 2005 р. на 6,0%. Виробництво валової продукції сільського господарства Закарпаття стабілізувалось і щороку поступово підвищується. Однак тенденція у 2015 та 2016 рр. порушується.

Розрив між здійснюваними інвестиціями та зростанням виробництва сільськогосподарської продукції простежується упродовж 2005–2016 рр. Про це свідчать порівняння показників продукції сільського господарства й інвестицій в аграрне виробництво області. Інвестиції в сільське господарство підвищилися від 23,2 млн грн у 2005 р. до 112,7 млн грн у 2016-му, тобто у 4,85 раза (див. табл. 1). Валова продукція сільського господарства збільшилася від 3739 до 3965 млн грн [14]. Досліджено, що причинами такої невідповідності є несприятлива кон'юнктура міжнародних ринків, що не задовольняє випереджувальну окупність інве-

стицій у засоби виробництва з довгостроковою віддачею, а також валютний курс, що негативно позначилися на показниках обсягу реальних інвестицій [4].

У сільськогосподарських підприємствах нині зосереджено переважно механізовані виробництва, що потребує меншої участі робочої сили й великих посівних площ для вирощування зернових культур, соняшнику. Особисті селянські господарства населення виробляють трудомістку продукцію: овочі, картоплю, плоди, виноград і ягоди. Їх частка в регіоні - 91%, аграрних підприємств - 9%.

Необхідно відмітити таку особливість, як відставання обсягів інвестицій від темпів вибуття основних засобів у аграрних підприємствах. Це відбувається внаслідок швидкого спрацювання матеріально-технічної бази значної частини підприємств. Свідченням цього є динаміка технічних засобів аграрних підприємств (табл. 2).

2. Динаміка наявності сільськогосподарської техніки в сільськогосподарських підприємствах Закарпатської області

Види техніки	Роки										Пот-реба	2016,% до	
	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016		1995	пот-реби
Трактори, од.	4470	2912	1750	682	612	534	457	476	407	380	4300	8,5	8,8
Комбайни, од.: зернозбиральні	498	432	344	176	155	129	105	104	74	61	510	12,2	12,0
кукурудзозбиральні	51	45	38	22	19	17	15	15	14	13	50	25,5	26,0
картоплезбиральні	127	76	41	30	23	18	15	14	13	12	80	9,4	15,0

Джерело: Статистичний щорічник Закарпаття за 2016 р. [14]. Власні розрахунки.

Із 2005 по 2016 р. інвестиції в сільське господарство зросли у 4,85 раза, тоді як кількість техніки постійно зменшується. Причиною є як повне фізичне спрацювання старої техніки, так і використання нових її зразків сільськогосподарськими підприємствами. Сільськогосподарські підприємства ведуть діяльність на основі комерційного розрахунку, що також зумовило скорочення потреби в частині основних засобів виробництва. Це пов'язано із тим, що морально застаріла техніка не може забезпечити необхідний рівень продуктивності праці та ефективність господарювання [5]. Тому зниження кількості основних засобів частково є наслідком ринкової поведінки підприємств, спричиненої їхніми намаганнями посилювати віддачу технічних засобів.

Відтворення основних засобів сільськогосподарського виробництва наразі потребує більшого обсягу інвестицій, спеціального кредитного гарантування обігових коштів,

формування системи державної підтримки й відповідного організаційно-економічного механізму інвестування. Погіршення показників фінансово-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств зумовило їх інвестиційну непривабливість, що унеможливило придбання основних засобів та подальше збільшення основних засобів. Однак підвищення капітальних інвестицій завжди сприяє зростанню вартості основних засобів, поліпшенню матеріально-технічного парку сільськогосподарської техніки тощо.

Нині у розвитку вітчизняної економіки важлива роль належить інноваційній діяльності, як основному чиннику і невід'ємній умові підвищення конкурентоспроможності підприємств та продукції, яку вони виробляють.

Аграрні інновації можна розглядати, як нововведення в підприємствах (сорти рослин, породи тварин, засоби захисту рослин або тварин, технології вирощування та утримання худоби), що супроводжується

отриманням комерційного зиску [3]. Позитивний вплив активізації інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств Закар-

патської області досліджували на порівнянні даних з районними щодо їхньої прибутковості й рентабельності (табл. 3).

3. Вплив інноваційно-інвестиційної діяльності на результати сільськогосподарських підприємств Закарпаття у 2016 р.

Район	Підприємство	Прибуток, грн/га		Рентабельність, %	
		по району	у підприємстві	по району	у підприємстві
Берегівський	ФГ «Фенікс»	410,3	855,4	20,4	35,2
Мукачівський	ФГ «Квіти Закарпаття»	540,2	1045,5	24,4	75,0
Виноградівський	ФГ «Тізеш»	367,5	510,3	21,4	44,4
Ужгородський	ФГ «Коник»	685,5	2122,5	23,8	51,7
Тячівський	ФГ «Новий рівень»	328,5	1234,1	17,5	65,3
Хустський	ФГ «Байково»	300,4	765,8	18,3	51,5

Джерело: Статистичний щорічник Закарпатської області за 2016 р. [14]. Фінансова звітність фермерських господарств Закарпатської області за 2016 р. [16].

Досягнуті провідними підприємствами показники є результатом багаторічного застосування інновацій. Завдяки впровадженню інноваційних технологій підвищують урожайність й інші підприємства (табл. 3).

Істотною складовою інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств є забезпечення відповідних джерел фінансу-

вання. Аналіз фінансової звітності окремих фермерських господарств Закарпатської області показує, що багато з них (58-95%) упродовж 2010-2016 рр. вели господарську діяльність за власні кошти. Це свідчить про високий потенціал інноваційно-інвестиційної діяльності та конкурентоспроможності незалежних товаровиробників галузі (табл. 4).

4. Структура фінансових ресурсів фермерських господарств Закарпатської області, %

Підприємство	2010 р.				2016 р.			
	Власні джерела	Залучені джерела	з них іноземні інвестиції	Всі затрати	Власні джерела	Залучені джерела	з них іноземні інвестиції	Всі затрати
ФГ «Фенікс»	79,1	20,9	20,9	100	81,4	18,6	18,6	100
ФГ «Квіти Закарпаття»	88,2	11,8	11,8	100	84,3	15,7	15,7	100
ФГ «Тізеш»	65,4	34,6	34,6	100	94,3	5,7	5,7	100
ФГ «Коник»	58,4	41,6	12,7	100	96,4	3,6	3,6	100
ФГ «Новий рівень»	86,4	13,6	13,6	100	88,6	11,4	11,4	100
ФГ «Байково»	96,5	3,5	3,5	100	90,9	9,1	9,1	100

Джерело: Розрахунки за даними річних фінансових звітів досліджуваних фермерських господарств [16].

Фермерські господарства не мають необхідної кількості інвестиційних ресурсів для такого оновлення своєї матеріально-технічної бази, що стримує розвиток як рослинництва, так і тваринництва Закарпаття.

Визначено, що невідповідність між ростом інвестицій і зменшенням обсягу основних засобів у фермерських господарствах Закарпаття можна подолати лише за рахунок значної кількості інвестицій для придбання основних засобів.

Дослідженнями встановлено, що процес інвестування в сільськогосподарських підприємствах (у т.ч. фермерських господарствах) Закарпатської області задовольняється

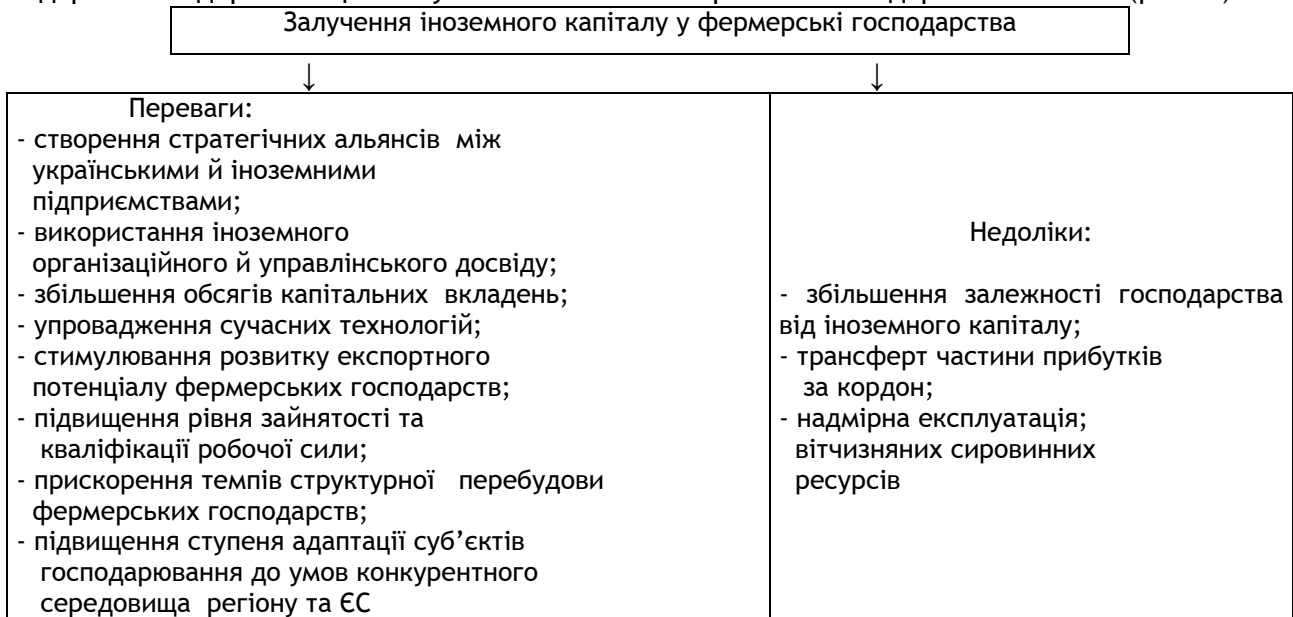
переважно за рахунок власних коштів. Інвестиційна діяльність у сільськогосподарських підприємствах області багато в чому визначається можливістю формування та використання власних фінансових ресурсів для придбання або створення основних засобів, а також поповнення виробничих запасів.

Причинами низької інвестиційної активності є:

- неоднакові можливості для учасників фінансового ринку;
- надмірно високе податкове навантаження для аграрних товаровиробників;
- недосконалість правових і законодавчих основ інвестиційної діяльності;

- нестача оборотних засобів для сільськогосподарських підприємницьких суб'єктів;
- велика плінність висококваліфікованих науково-технічних кадрів сільськогосподарських підприємницьких суб'єктів.

Аналіз соціально-економічних досягнень окремих іноземних країн дав змогу обґрунтувати переваги та недоліки залучення і функціонування іноземного капіталу у фермерських господарствах області (рис. 2).

Рис.2. Переваги та недоліки залучення іноземного капіталу у фермерських господарствах Закарпатської області

Джерело: Власні пропозиції.

Отже, в Закарпатській області вкрай необхідно активізувати інвестиційну діяльність. Для цього доцільно, насамперед, удосконалити чинну законодавчу базу з питань інвестиційно-інноваційної діяльності й передусім Закон України «Про інвестиційну діяльність».

Основними напрямками активізації інвестування в сільське господарство слід вважати: технічне переозброєння та реконструкцію діючих підприємств; активізацію науково-технічних розробок та впровадження їх у практичну діяльність суб'єктів господарювання, зміцнення виробничої і соціальної інфраструктури в селах та селищах регіону [8].

Успішне розв'язання кадрової проблеми передбачає вкладення в людський капітал, яке повинне забезпечувати в масштабах країни випереджувальні темпи зростання регіонального валового продукту над темпами приросту інвестицій, а на мікрорівні - високу конкурентоспроможність продукції підприємства на регіональному та інших ринках. Це дасть змогу залучати в сільськогосподарське виробництво кваліфікованих фахівців, які мають відповідну спеціальну підготовку, бо без гарантування їм належного рівня заробітної плати та створення прийнятних соціальних умов (передусім житлових) розв'язання цієї проблеми

неможливе. Нині, за статистичними даними, лише 2 % випускників аграрних ВНЗ працюють у сільському господарстві, а решта - обирають роботу не за фахом або виїжджають за кордон.

Важливими стратегічними цілями інвестиційного забезпечення розвитку сільського господарства в довгостроковій перспективі з урахуванням визначеної мети слід вважати:

- формування джерел фінансування для повного забезпечення потреб розвитку сільського господарства в інвестиційних ресурсах;
- нарощування інвестиційних можливостей сільськогосподарських товаровиробників до рівня, що задовольняє оптимальне поєднання власних і залучених джерел фінансування інвестицій;
- розширення обсягів фінансування розвитку дорожнього господарства у сільській місцевості як одного з ключових факторів підвищення інвестиційної привабливості сільського господарства та його ефективності.

Висновки. Інвестиційна діяльність у сільському господарстві Закарпатської області відбувається останніми роками повільними темпами. Вкладення у розвиток сільського

господарства поки що, по суті, є недостатніми і не відповідають потребі в них. Необхідно вжити термінові заходи щодо активізації інвестиційної діяльності.

Дослідження показують, що обсяги інвестування збільшувалися за рахунок різноманітних джерел, але переважно на основі самоінвестування, кредитування підприємств, іноземних інвестицій.

Отже, зростання частки інвестицій у валовій доданій вартості сільського господарства стосується тільки короткострокового періоду. Це зумовлює необхідність оновлення матеріально-технічної бази на основі певної економічної стабілізації аграрного виробництва. Разом із тим невідповідність динаміки інвестицій і валової доданої вартості свідчить про обережність власників щодо їх здійснення.

До основних організаційно-економічних заходів, що сприяють розвитку інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств Закарпаття, слід віднести:

- збільшення до 35% частки чистого прибутку, який спрямовано на капіталізацію (це передбачає проведення раціональнішого перерозподілу і зміни в обсягах фінансування);

- налагодження відповідного довгострокового банківського кредитування (до 30 років), що стимулювало б становлення та розвиток фермерських господарств;

- в умовах перебудови регіональної економіки гострою проблемою є потреба у значних іноземних інвестиціях для сільського господарства. При залученні прямих іноземних інвестицій можливе розв'язання завдань структурної трансформації, розвитку імпортозамінних виробництв і поступового нарощування експортного потенціалу;

- на базі існуючих аграрних науково-дослідних установ і навчальних закладів необхідно створювати інноваційні, промислово-аграрні парки в районах області (Тячівському, Ужгородському, Берегівському та Виноградівському).

Список бібліографічних посилань

1. Бланк И. А. Управление активами. Киев : Ника-Центр, 2000. 720 с.
2. Гитман Л. Дж., Джонк М. Д. Основы инвестирования / пер. с англ. Москва : Дело, 1997. 929 с.
3. Дудар В. Т., Шумський А. В., Язлюк Б. О. Ефективність інноваційного розвитку агропромислового виробництва : монографія. Тернопіль : Астон, 2013. 260 с.
4. Інвестиційні ресурси сільськогосподарських підприємств. URL : https://chdtu.edu.ua/files/feu/Pratsi/KEU/Viatkin/invest_res.pdf.
5. Інноваційна діяльність в аграрній сфері: інституціональний аспект : монографія / Саблук П. Т., Шпикуляк О. Г., Курило Л. І. та ін. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2010. 706 с.
6. Інноваційне забезпечення розвитку сільського господарства України: проблеми та перспективи / Лупенко Ю. О., Малік М. Й., Шпикуляк О. Г. та ін. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2014. 516 с.
7. Кейнс Д. М. Общая теория занятости, процента и денег / пер. с англ. Москва : Гелиос АРВ, 1999. 352 с.
8. Кісіль М. І., Кожем'якіна М. Ю. Інвестиційне забезпечення розвитку сільського господарства. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року ; за ред. Лупенка Ю. О., Месель-Веселяка В. Я. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2012. С. 76-80.
9. Маршалл А. Принципы политической экономии. Соч. в 3-х т. Т. 3 / пер. с англ. Москва : Прогресс, 1993. 350 с.
10. Підлісецький Г. М. Економічні проблеми відтворення основного капіталу аграрного сектору. Фінансові проблеми формування і розвитку аграрного ринку. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2007. С. 158-163.
11. Рикардо Д. Сочинения. Т. 1. Начала политической экономии и налогообложения. Москва : Госполитиздат, 1941. 288 с.
12. Россоха В. В., Гусак О. М. Формування інноваційно-інвестиційної політики в аграрній сфері економіки : монографія. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2011. 242 с.
13. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. Москва : Соцэкгиз, 1962. 684 с.

References

1. Blanc, I.A. (2000). *Upravlenia aktivami [Asset management]*. Kiev: Nika-Centre [In Russian].
2. Gitman, L.J., & Jonk, M.D (1997). *Osnovi investirovania [Fundamentals of investing]*. Moscow: Delo [In Russian].
3. Dudar, V.T., Shumskiy, A.V., & Yazlyk, B.O. (2013). *Efektivnist innovaciinoho rozvitku ahropromisloвого виробництва : monografiia [Efficiency of innovative development of agro-industrial production: monograph]*. Ternopil: Aston [In Ukrainian].
4. Viatkin, P.S. (n.d.). *Investiciini resursi pidpriemstv silskoho hospodarstva [Investment resources of agricultural enterprise]*. Retrieved from: https://chdtu.edu.ua/files/feu/Pratsi/KEU/Viatkin/invest_res.pdf [In Ukrainian].
5. Sabluk, P.T., Shpykuliak, O.H., Kurylo, L.I., et al. (2010). *Investiciina dialnist v aharnii sferi; instiucionalni aspekt : monografiia [Innovative activity in the agrarian sphere: monograph]*. Kyiv: NNTs IAE [In Ukrainian].
6. Lupenko, Y.O., Malik, M.Y., Shpykuliak, O.H., et al. (2014). *Innovaciine zabezpechenya rozvitku silskoho hospodarstva Ukraini: problemi ta perspektivi [Innovative supply of agricultural development of Ukraine: problems and perspectives]*. Kyiv: NNTs "IAE" [In Ukrainian].
7. Keynes, D.M. (1999). *Obshchaia teoria zaniatosti, procenta i deneg. [The General theory of employment, interest and money]*. Moscow: Gelios [In Russian].
8. Kisil, M.I., & Kozhemiakina, M.Yu. (2012). *Investytsiine zabezpechenya rozvitku silskoho hospodarstva [Investment provision of agriculture development]*. *Stratichni naprami rozvitku silskoho hospodarstva ukraini na period do 2020 roku - Strategic directions of development of agriculture of Ukraine during the period up to 2020*, (pp. 76-80). Kyiv: NNTs "IAE" [In Ukrainian].
9. Marshall, A. (1993). *Principi politicheskoi ekonomii [Principles of political economy]*. (Vol. 3). Moscow: Progress [In Russian].
10. Podlisetskiy, H.M (2007). *Economicni problemi vidtvorenya osnovnoho kapitalu aharnoho sektoru [Economic problems of basic capital reproduction of agrarian sector]*. *Finansovi problemi formuvania i rovitku aharnoho rynku - Financial problems of forming and development of the agrarian market*, (pp. 158-163). Kyiv: NNTs IAE [In Ukrainian].

14. Статистичний щорічник Закарпатської області за 2016 рік. Ужгород : Головне управління статистики у Закарпатській області, 2017. 546 с.

15. Статистичний щорічник України за 2016 рік. Київ : Держстат України, 2017. 660 с.

16. Фінансова звітність фермерських господарств Закарпатської області за 2016р. Ужгород. Головне управління статистики у Закарпатській області, 2017. 345 с.

17. Шумпетер Й. Теория экономического развития / пер. с англ. Москва : Прогресс, 1982. 455 с.

18. The Global Competitiveness Report 2002-2003- World Economic Forum, 2003. URL : www.wcform.org.

11. Ricardo, D. (1941). *Sochineniia T. 1. Nachala politicheskoi ekonomii i nalogooblozhenia [Works. Vol. 1. The Beginning of the political economy and taxation]*. Moscow: Hospolitizdat [In Russian].

12. Rossokha, V.V, & Husak, M.M. (2011). *Formuvania innovacionno-investytsiinoi politiki v ahrarnii sferi ekonomiki: monografiia [Formation of innovative-investment policy in the agrarian sector of economics: monograph]*. Kyiv: NNTs "IAE" [In Ukrainian].

13. Smith, A. (1962). *Issledovanie o prirode i prichini bogatstva narodov [An inquiry into the nature and causes of the wealth of nations]*. Moscow: Sotzeczgiz [In Russian].

14. *Statistichnyi shchorichnik Zakarpatskoi oblasti za 2016 rik [Statistical yearbook of Zakarpattia region for 2016]*. (2017). Uzhhorod: Holovne upravlinnia statistiky v Zakarpatskij oblasti [In Ukrainian].

15. *Statistichnyi shchorichnik Ukrainy za 2016 rik [Statistical yearbook of Ukraine for 2016]*. (2017). Kyiv: Derzhstat. Ukrainy [In Ukrainian].

16. *Finansova zvitnist fermerskih hospodarstv Zakarpatskoi oblasti za 2016 r. [Financial report of the farms of Zakarpattia region during 2016]*. Uzhhorod: Holovne upravlinnia statystyky u Zakarpatskii oblasti [In Ukrainian].

17. Schumpeter, J. (1982). *Theoria ekonomicheskoho razvitiia [Theory of economic development]*. Moscow: Progress [In Russian].

18. *The global competitiveness report 2002-2003*. (2003). World Economic Forum. Retrieved from: <http://www.wcform.org> [In English].

Spaskyi H.V. Investment activity of agricultural enterprises in Zakarpattia region

The purpose of the article is to consider opportunities for promoting investment processes and investment climate at the regional level.

Research methodology. *In the research process have been used calculation and analytical methods in order to evaluate the level of regional development and reveal the experience of its investment activity.*

Research results. *The researches has shown in the article, that the increase of the volumes of investment was made at the expense of the various sources, but on the whole: by self-investing, crediting of enterprises, foreign investments. However, in the current year the investments have been much lower comparing with the analogical period of the previous year. Such changes are basically conditioned by the influence of capital, reduction of foreign investments and rolling up bank crediting. It has been remained an important issue of the allocation of foreign investment resources in the region, characterized by great unevenness.*

Elements of scientific novelty. *Investments into the development of agriculture are yet insufficient and don't correspond to the real demand. The urgent measures for activation of the investment activity are necessary.*

Practical significance. *Reproduction of the basic means of agrarian production demands a bigger volume of investments, special credit support of the working capital, forming the system of the state support and corresponding organizational and economic mechanism of investing. In Zakarpattia, the support policy of promoting investment processes has not reached the appropriate level yet, in particular there has been remained a problem of limited impact of local self-government authorities. Tabl.: 4. Figs.: 2. Refs.: 18.*

Keywords: *activation of investment processes, agricultural enterprises, Zakarpattia region, investments recourses of enterprise, farms, direct foreign investments.*

Spaskyi Habriiel Vasyliovych - doctor of economic sciences, leading research fellow of the department of management organization and public administration, National Scientific Centre "Institute of Agrarian Economics" (10, Heroiv Oborony st., Kyiv)
E-mail: gszpasszky@kmf.uz.ua

Спасский Г.В. Инвестиционная деятельность в сельскохозяйственных предприятиях Закарпатской области

Цель статьи - проанализировать развитие инвестиционной деятельности в сельскохозяйственных предприятиях Закарпатской области.

Методика исследования. *Использованы расчетно-аналитические методы оценки уровня развития региона и опыта его инвестиционной деятельности.*

Результаты исследования. *Инвестиционная деятельность сельскохозяйственных предприятий определена как предпринимательская функция, осуществляемая управленческими усилиями и средствами их собственников через покупку и модернизацию предприятием собственных капитальных средств производства для повышения производительности и обеспечения ожидаемого прироста стоимости активов. Проблемным остаётся вопрос распределения иностранных инвестиционных ресурсов в исследуемой области, которые характеризуются значительной неравномерностью.*

Элементы научной новизны. *Выявлено, что инвестиционная деятельность в сельском хозяйстве Закарпатской области осуществляется очень замедленными темпами. Вложения в развитие сельского хозяйства пока ещё недостаточны. Обоснована необходимость неотложных мер относительно активизации инвестиционной деятельности, поддержки интересов инвесторов.*

Практическая значимость. *Воспроизводство основных средств сельскохозяйственного производства требует большего объёма инвестиций, специального кредитного обеспечения средств обращения, формирования системы государственной поддержки и соответственного организационно-экономического механизма инвестирования сельскохозяйственных предприятий. В Закарпатье политика содействия инвестиционным процессам ещё не достигла соответствующего уровня, в частности вследствие ограниченных возможностей органов местного самоуправления. Табл.: 4. Илл.: 2. Библиогр.: 18.*

Ключевые слова: *активизация инвестиционных процессов, сельскохозяйственные предприятия, Закарпатская область, инвестиционные ресурсы предприятия, фермерские хозяйства, прямые иностранные инвестиции.*

Спасский Габриэль Васильевич - доктор экономических наук, ведущий научный сотрудник отдела инвестиционного и материально-технического обеспечения, Национальный научный центр «Институт аграрной экономики» (г. Киев, ул. Героев Оборона, 10)
E-mail: gszpasszky@kmf.uz.ua

Стаття надійшла до редакції 18.05.2018 р.

Фахове рецензування: 12.06.2018 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Спаський Г. В. Інвестиційна діяльність у сільськогосподарських підприємствах Закарпатської області. *Економіка АПК*. 2018. № 6. С. 47 – 55.

*

УДК [657+657.6]:330.341.1

Н.М. СТОЛЯРЧУК, кандидат економічних наук

Об'єкти обліку і внутрішнього аудиту інноваційної діяльності*

Мета статті - систематизувати склад об'єктів обліку й внутрішнього аудиту інноваційної діяльності, що дасть змогу ефективно організувати аналітичний і синтетичний облік та посилить змістовність фінансової звітності.

Методика дослідження. Використано діалектичний метод у дослідженні економічних та облікових характеристик інноваційної діяльності. Вивчення специфічних активів, що виникають через інноваційну діяльність, проводили за допомогою методів індукції та дедуції, аналогії та порівняння. Методи причинно-наслідкового та абстрактно-логічного зв'язку застосовували для визначення взаємозв'язку між активами та інноваційною діяльністю.

Результати дослідження. Зміни в бухгалтерському обліку у зв'язку з інноваційною діяльністю потребують знання «нових» об'єктів обліку та звітності. Відповідно автором систематизовано склад об'єктів бухгалтерського обліку шляхом виокремлення їх у три групи: класичні об'єкти обліку, об'єкти внутрішнього (управлінського) обліку та позасистемні об'єкти обліку. Перша група - активи, що мають вартісну оцінку та відображаються в балансі. До них віднесено бюджетні асигнування, витрати на дослідження, розробки, об'єкти інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів, інноваційна продукція - насіння, нові штами мікроорганізмів, сировина; ліцензії, пасивні доходи, капітальні інвестиції. Другу групу становлять кошториси, калькуляційні розрахунки, програми наукових досліджень, дані лабораторій, польових журналів, планово-економічні дані, тобто ті об'єкти, що впливають на собівартість інновацій. В особливу групу виділено позасистемні об'єкти, які опосередковано впливають на відображення інтелектуальних активів в обліку: облікові дані людського капіталу, оцінка активів, розрахунки економічної ефективності інноваційного продукту тощо. Їх ідентифікація сприятиме розширенню функцій бухгалтерського обліку та забезпечить збільшення довіри до облікових даних.

Елементи наукової новизни. Дістало подальшого розвитку склад об'єктів обліку і внутрішнього аудиту в науково-дослідних установах під впливом інноваційної діяльності шляхом виокремлення їх у три групи: класичні об'єкти обліку, об'єкти внутрішнього (управлінського) обліку та позасистемні об'єкти обліку.

Практична значущість. Розширення кількісного та якісного складу об'єктів інноваційної діяльності з відображенням їх в обліку як активів дозволить визначати ефективність впровадження інноваційних процесів у підприємстві, підвищить інвестиційну привабливість показників фінансової звітності, дасть змогу розширити процедури внутрішнього аудиту. Рис.: 1. Бібліогр.: 24.

Ключові слова: об'єкти; активи; інноваційна діяльність; нематеріальні активи; об'єкти інтелектуальної власності; елементи фінансової звітності.

Столярчук Надія Миколаївна - кандидат економічних наук, старший науковий співробітник відділу організації наукових досліджень та інноваційного розвитку, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» (м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10)
E-mail: stolyarchuk.iae@gmail.com

Постановка проблеми. Тенденції розвитку аграрного виробництва в інформаційному економічному середовищі вказують на не-

обхідність його подальшого ефективного функціонування винятково за інноваційною моделлю. У Законі України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 р. № 40 зазначено, що забезпечення взаємодії науки, освіти, виробництва, фінансово-кредитної сфери у розвитку інноваційної діяльності та інформаційне забезпечення суб'єктів іннова-

* Стаття містить результати досліджень, проведених за грантом Президента України за конкурсним проектом (Ф75/29852) Державного фонду фундаментальних досліджень.
© Н.М. Столярчук, 2018